

İŞLETMELERDE MALİ YAPIYLA İLGİLİ ORANLAR VE HESAPLANMASI

Öğr. Gör. Hande ÖZOLGUN¹

ÖZET

Mali analiz, işletmenin mali durumunun, faaliyet sonuçlarının ve mali gelişiminin yeterli olup olmadığını belirlemek için mali tablolar üzerinde uygulanan çalışmaların toplamıdır. Başka bir tanımla mali analiz, analiz tekniklerini muhasebe bilgilerine uygulamak suretiyle bulunacak analiz sonuçlarının işletmenin mali durumunu ve faaliyet sonuçlarını anlamak üzere yorumlanmasıdır.

Yapılan bu çalışmalarda hem geçmişle ilgili olan bilgiler elde edilmekte, hem de gelecekle ilgili tahminlerin yapılması sağlanır. Mali analizle birlikte, işletmenin geçmişe ait olan muhasebe bilgileri alınacak mali kararlar için de kullanılacak ve böylece işletmenin geçmişe ait bilgileri, geleceğe ait bilgilerine dönüşecektir.

Muhasebenin tarafları, kendi menfaatleri için alacakları kararlarda muhasebenin ürettiği bilgilerden yararlanmaktadır. Bu muhasebe bilgilerinin, bu ilgililer için mali analize tabi tutulmaları gerekmektedir. Analiz sonucu elde edilen bilgiler, ilgililerin karar vermesinde kullanılacaktır.

Anahtar Kelimeler: mali analiz, özkaynak, duran varlıklar, otofinansman, faiz

Abstract

Financial analysis is the sum of the work done on the financial statements to determine whether the financial position, operating results and financial development are adequate. Another definition is that financial analysis is interpreted to understand the financial position of the entity and the results of its operations by applying analysis techniques to accounting information.

In these studies, both the information related to the past is obtained and the future predictions are made. In conjunction with financial analysis, the accounting information of the entity's past will also be used for financial decisions to be made so that the entity's historical information will become future information.

The parties to the accountant use the information generated by the accountant in their decisions for their own benefit. This accounting information must be subject to financial analysis for these concerns. The information obtained as a result of the analysis will be used in the decision of those concerned.

Keywords: Financial analysis, equity, fixed assets, autofinance, interest

Giriş

Mali analiz, işletmelerin faaliyetlerinin başarı ve etkinliğini belirlemek, işletmelerin kaynaklarının yeterli olup olmadığını ve bu kaynakların kullanımlarının doğru yerlerde yapılıp yapılmadığını ortaya koymak, işletmelerin gelecekteki durumu hakkında tahminler yapabilmek için mali tablolarda yer alan çeşitli kalemler arasındaki ilişkileri ortaya konması ve yorumlanmasını içeren bir süreçtir. İşletmelerde mali analiz yapılmadan mali planlama ve mali denetimin yapılması mümkün değildir. Mali analiz yapılırken de işletmelerin mali tablolarından faydalanılır. Mali tablolar, işletmelerin mali durumu ve faaliyet sonuçları hakkında bilgi veren tablolardır. Bu bilgiler, tek başına hiçbir anlam ifade etmezler. Elde

¹Namık Kemal Üniversitesi Marmara Ereğlisi Meslek Yüksekokulu, hozolgun@nku.edu.tr

edilen bilgilerin, anlam kazanabilmesi için bu bilgilerin analiz edilerek yorumlanması gerekir(Savcı,2011, s 14).

Günümüzde mali tablolarda bulunan sayılardan daha çok önem taşıyan mali tabloların analiz edilmesi ve yorumlanmasıdır. Çünkü mali analizi önemli kılan önemli nedenler bulunmaktadır. Bunlar(Akgüç,2002,5-6):

1. İşletmelerin sürekli büyüme eğilimi göstermeleri
2. Bankacılığın gelişmesi
3. Sermaye piyasasının gelişimi
4. Vergi yasaları

Yapılan bu çalışma ile amaç işletmenin mali yapısı ile ilgili olan oranları ortaya koyarak örnekler üzerinden bu oranların nasıl hesaplandığını gösterebilmektir. Çalışmada ilk olarak mal, yapıyla ilgili oranlar hakkında genel açıklama yapıldıktan sonra, bu oranlar tek tek açıklanarak nasıl hesaplandığı ve ne anlama geldiği ortaya konacaktır.

Materyal ve Yöntem

Bu çalışma yapılırken daha önce yapılan bilimsel çalışmalardan faydalanılmıştır. Çalışmada ilk olarak mali yapıyla ilgili genel bilgiler verilmiştir. Devamında işletmenin mali yapısıyla ilgili oranlar teker teker açıklanmıştır. Bu açıklamalar birlikte işletmelerde bu oranların nasıl hesaplandığı ve ne anlama geldiği yorumlanarak açıklanmıştır. Açıklamalar yapılırken bu oranlarla ilgili çeşitli somut örnekler verilerek bunların işletmeler açısından ne anlama geldiği ifade edilecektir.

Bulgular ve Tartışma

Mali yapıyla ilgili olan oranlar, işletmenin finansman şeklinin nasıl ve ne şekilde yapıldığını, işletmenin borçlanma kapasitesini tam olarak doldurup doldurmadığını ve borçlanmanın işletmeye fayda sağlayıp sağlamadığını ortaya koyan oranlardır. İşletme açısından mali yapıyla ilgili oranlar oldukça önemlidir. Çünkü bu oranlar işletmenin hem mevcut ortakları hem de potansiyel ortakları açısından önemlidir. Çünkü bu oranlar hem işletmenin borç yapısını ortaya koyar, hem de işletmenin borçlarını ödeyip ödeyemeyeceğini belirler. İşletmeye borç vermeyi düşünen kişiler de işletmenin mali yapısına bakmaktadırlar. Bunun yanında yöneticiler de işletmenin borçlarının anapara ve faizlerini ödeyip ödeyemeyeceğini görebilmek ve borçların yeniden yapılmasını sağlayabilmek için mali yapıyla ilgili oranları kullanmaktadırlar(Savcı,2011,212).

Bu oranlar şu şekilde sıralanabilir:

1. Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar/Öz Kaynaklar Oranı
2. Kaldıraç Oranı
3. Faiz Karşılama Oranı
4. Toplam Yabancı Kaynaklar/ Öz Kaynaklar Oranı
5. Duran Varlıklar/Sürekli Sermaye Oranı
6. Duran Varlıklar/Öz Kaynaklar Oranı

1. Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar/Öz Kaynaklar Oranı

Kısa Vadeli Yabancı Kaynakların Öz Kaynaklara Oranı, işletmenin kısa vadeli borçlarının öz kaynaklara olan oranını gösterir. Kısa Vadeli Yabancı Kaynakların Öz Kaynaklara Oranı, kısa vadeli yabancı kaynakların öz kaynaklara bölünerek yüzle çarpılması ile bulunur(<http://www.selcuk.edu.tr/dosyalar/files/074/mali%20tablolar%20analizi.pdf>);

Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar/Öz Kaynaklar Oranı = (KVYK/ Öz Kaynaklar)x100

KVYK = Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar

Bu oran özellikler Toplam Yabancı Kaynaklar/ Öz Kaynak Oranları aynı olan işletmeler değerlendirilirken ön plana çıkmaktadır. Bu durumda Toplam Yabancı Kaynaklar/Öz Kaynak oranı küçük olan işletmeler tercih edilir(Savcı, 2011, s. 213)

2. Kaldıraç Oranı

Bu oran toplam kaynakların ne kadarının yabancı kaynaklardan oluştuğunu göstermektedir. Bu oran Toplam Yabancı Kaynakların toplam aktife ya da pasife bölünmesiyle elde edilir(Savcı, 2011, s.212). Yabancı kaynak kullanımının kar veya zarar üstüne etkisi finansal kaldıraç olarak adlandırılmaktadır(Ceylan, 2004, s. 47).

Kaldıraç Oranı = Toplam Yabancı Kaynaklar/ Toplam Aktif

Bu oranın % 50 olması normal olarak kabul edilir. Oranın yükselmesi işletmenin borçlarının fazla olduğu ve işletmenin bu borçları geri ödemede zorlanabileceği anlamına gelmektedir(Savcı, 2011, s. 213)

3. Faiz Karşılama Oranı

Bir işletmenin ödemekle yükümlü olduğu sabit borç niteliğindeki faiz ödemelerini ne kadar karşılamaya yetecek faiz ve vergi öncesi gelir sağladığını gösteren orandır(<http://nedir.ileilgili.org/faiz+kar%C5%9F%C4%B1lama+oran%C4%B1nedirnedemek-ileilgili-bilgiler.html>).

Faiz Karşılama Oranı = Faiz ve Vergiden önceki Kar/Faiz

Bu oranın 8 veya 7 olması kabul edilmektedir. Bu oranın 7 olması işletmenin faiz ve vergiden önceki karının 7 kez faizleri karşılayabildiği anlamına gelir(Savcı, 2011, s. 214)

4. Toplam Yabancı Kaynaklar/ Öz Kaynaklar Oranı

Finansal riskin göstergesi olan bu oran, finansal yapı içinde işletme borçlarının özkaynağa oranla ağırlığını yansıtmaktadır. İdeali 1,5 olan bu değer 2'nin üzerinde olması riskin çok arttığının bir göstergesi olarak yorumlanır(http://journal.yasar.edu.tr/wp-content/uploads/2011/07/no1_vol1_05_aktan_bodur.pdf).

5. Duran Varlıklar/Sürekli Sermaye Oranı

Duran varlıkların devamlı sermayeye oranı, duran varlıkların ne ölçüde devamlı sermayeyi oluşturan uzun vadeli yabancı kaynak ve öz kaynaklarla finanse edildiğini göstermektedir(<http://www.borsaokul.com/archive/index.php?thread-515-6.html>). Bu oran duran varlıkların sürekli sermayeye bölünmesi ile bulunur. Sürekli sermaye ise uzun vadeli yabancı kaynaklarla öz kaynakların toplamından oluşmaktadır. Bu oranın 1'den küçük olması arzulanır. Bu oran, duran varlıkların ne kadarının uzun vadeli borçlar ve özkaynaklarla finanse edildiğini göstermektedir(Savcı, 2011, s. 214)

6. Duran Varlıklar/Öz Kaynaklar Oranı

Bu oran duran varlıkların ne kadarlık kısmının öz kaynaklarla finanse edildiğini göstermektedir. Oranın 1'den küçük olması, duran varlıkların tümünün öz kaynaklarla karşılandığını gösterir(<http://www.borsaokul.com/archive/index.php?thread-515-6.html>).

Uygulama Örneği

B işletmesi ile ilgili bazı bilgiler aşağıda verilmiştir:

Dönen Varlıklar	75.000 TL
Duran varlıklar	120.000 TL
Birikmiş Amortisman	7.000 TL
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	55.000 TL
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	33.000 TL
Sermaye	100.000 TL
Dönem Net Karı	6.000 TL
Bu dönem ödenen faiz giderleri	8.000 TL
Faiz ve Vergiden Önceki Kar	42.000 TL
Ana para ödemesi	3.000 TL

$$1. \text{ Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar/Öz Kaynaklar Oranı} = 55.000 / 106.000 = 0,51$$

Bu oran özellikler Toplam Yabancı Kaynaklar/ Öz Kaynak Oranları aynı olan işletmeler değerlendirilirken ön plana çıkmaktadır. Bu durumda Toplam Yabancı Kaynaklar/Öz Kaynak oranı küçük olan işletmeler tercih edilir. Burada işletmenin oranı düşük olarak kabul edilebilir.

$$\begin{aligned} 2. \text{ Kaldıraç Oranı} &= \text{Toplam Yabancı Kaynaklar} / \text{Toplam Aktif} \\ &= 88.000 / 195.000 \\ &= 0,45 \end{aligned}$$

Bu oranın % 50 olması normal kabul edilir. Oranın düşük olması işletmenin borçlarının az olduğu ve işletmenin bu borçları geri ödemede zorlanmayacağı anlamına gelmektedir

$$\begin{aligned} 3. \text{ Faiz Karşılama Oranı} &= \text{Faiz ve Vergiden önceki Kar} / \text{Faiz} \\ &= 42.000 / 8.000 \\ &= 5,25 \end{aligned}$$

İşletmenin faiz ve vergiden önceki karı, 5,25 kez faizleri karşılayabilecektir.

$$\begin{aligned} 4. \text{ Toplam Yabancı Kaynaklar/ Öz Kaynaklar Oranı} &= 88.000 / 106.000 \\ &= 0,83 \end{aligned}$$

İşletmeye borç verenler bu oranın düşük olmasını isterler. Bu oranın 1 civarında olması kabul edilir. Burada da oran düşük olduğu için işletme için kabul edilir.

$$\begin{aligned} 5. \text{ Duran Varlıklar/Sürekli Sermaye Oranı} &= \text{Duran Varlıklar} / \text{Sürekli sermaye} \\ &= 120.000 / (33.000+ 106.000) \\ &= 0,86 \end{aligned}$$

Bu oranın 1'den küçük olması istendiğinden işletme için olumlu bir durumdur. Burada işletmenin uzun vadeli yabancı kaynakları ve öz kaynakların duran varlıklarının % 86'sını finanse edebilmektedir.

$$\begin{aligned} 6. \text{ Duran Varlıklar/Öz Kaynaklar Oranı} &= 120.000 / 106.000 \\ &= 1,13 \end{aligned}$$

Burada bulduğumuz oran, işletmenin duran varlıklarının tümü öz kaynaklarla finanse edildiği anlamına gelmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Günümüzde mali tablolarda bulunan rakamlardan çok mali tablolarda yer alan bilgileri analizi ve yorumu çok daha fazla önem taşımaktadır. Çünkü mali tablo analizini çok önemli kılan nedenler bulunmaktadır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir:

1. İşletmenin karlılık durumu
2. İşletmenin likidite durumu
3. Sermaye yapısı
4. İşletme hakkında önemli trendler
5. Aktiflerin kullanım durumu

Yapılan bu çalışmada firmaların mali yapısının analizi üzerinde durulmuştur. Yapılan analizler hakkında genel bilgiler verilerek, örnek bir işletmeni çeşitli bilgileri üzerinden gidilerek işletmenin mali yapısı ortaya konmaya çalışılmıştır. Sadece bu oranlar yetmemekle birlikte, işletmenin mali yapısı hakkında genel bilgilere varılabilmektedir. İşletme hakkında

detaylı bilgilere varabilmek için bunun yanında işletmenin karlılık ve likidite yapısının, iktisadi varlıklarının kullanımı, sabit yükümlülükleri karşılayabilme ve firmanın büyümesi ile ilgili analizlerinin de üzerinde durmak gerekmektedir. Mali yapıyla ilgili analizler, firmanın mali yapısının güçlü mü ya da zayıf mı olduğu hakkında bilgiler verecektir. Detaylı bilgiler isteniyorsa, bunun yanında çok çeşitli analizlerin yapılması gerekecektir.

Kaynaklar

Savcı, M. (2011). Mali Tablolar Analizi, Trabzon: Murathan Yayınevi

Akgüç, Ö. (2002). Mali Tablolar Analizi, İstanbul: Avcıol Basım Yayın

<http://www.selcuk.edu.tr/dosyalar/files/074/mali%20tablolar%20analizi.pdf>

(Erişim Tarihi: 13/12/2016)

Ceylan, A. (2004). Meslek Yüksekokulları için İşletmelerde Finansal Yönetim, Bursa: Ekin Kitabevi

<http://nedir.ileilgili.org/faiz+kar%C5%9F%C4%B1lama+oran%C4%B1nedirnedemek-ileilgili-bilgiler.html>

(Erişim Tarihi: 13/12/2016)

http://journal.yasar.edu.tr/wp-content/uploads/2011/07/no1_vol1_05_aktan_bodur.pdf

(Erişim Tarihi: 13/12/2016)

<http://www.borsaokul.com/archive/index.php?thread-515-6.html>

(Erişim Tarihi: 13/12/2016)